

Carl Reinhold Bråkenhielm & Göran Möller (red.). Tala om försoning: Reflektioner över ett centralt tema i kristen teologi. Stockholm: Verbum. 2015. 328 s.

Denna bok är i en serie av två, utgiven av Svenska kyrkans teologiska kommitté. Boken är indelad i en historisk, en bibelteologisk och en mer tillämpande del. Ämnesområden spänner över kristologi, soteriologi, antropologi och eskatologi.

Inledningsvis framhåller Antje Jackelén att teologisk reflektion kring försoningen är behövd och efterfrågad. Hon ger olika bilder för försoningen och framhåller vikten av att hålla samman det immanenta med det transcendenta. Dessutom behövs ett språk som når längre än att acceptera ondskan. Jesu liknelse om arrendatorerna i vingården (Mark. 12:1–2) återkommer i antologin och introduceras här. Här framhålls att sonens död är tragisk och att arrendatorerna missuppfattat arvet. Jackelén beskriver dopet som en resurs som behöver aktualiseras i förkunnelse om försoning.

Thomas Ekstrand och Carl Reinhold Bråkenhielm ger en historisk presentation av kristen försoningslära. Teologer i kyrkans historia (om än primärt den västerländska) lyfts fram. Begrepp som gottgörelse och förtjänst introduceras och författarna visar hur tolkningsmodeller vuxit fram som svar på samtidsfrågor och hur vissa blivit dominerande. Distinktioner mellan frälsning och försoning presenteras samt förutsättningar för att en försoningslära överhuvudtaget ska vara meningsfull.

En bibelteologisk genomgång görs av Hanna Stenström. Här lyfts den bibliska mångfalden av föreställningar kring försoning, synd, skuld och förlåtelse. Eventuella förväntningar på att finna en entydig ”biblisk” förklaring på varför Jesus måste dö eller vad försoningen innebär kommer på skam. I Nya testamentet ryms texter som inte tolkar Jesu död som frälsande och sådana som gör det. Soteriologin kan gälla både människors frälsning och hela skapelsens befrielse. Stenström framhåller att nytestamentliga bilder vuxit fram efter människors erfarenhet av trons kraft. Kristologiska motiv presenteras. Begreppet offer ges särskild uppmärksamhet.

I den mer tillämpande delen framhåller Eva-Lotta Grantén behovet av ett existentiellt språkbruk och vikten av kunskap om vad försoningen och rättfärdiggörelsen står för i traditionen. Carl Reinhold Bråkenhielm gör en slags teologisk meditation. Akademisk teologi varvas med psaltartexter och citat ur den svenska psalmboken. Existentiella grundfrågor står i förgrunden. Jakob Wirén diskuterar försoning i religionsteologiskt perspektiv och diskuterar begreppet inom judisk och muslimsk teologi. Efter att ha konstaterat att ingen annan religion beskriver behovet av frälsning på samma sätt som kristen tradition visar han varför det finns starka skäl att studera och lära av syskonreligionerna. Owe Wikström tar sin utgångspunkt i den enskilda människans tillägnelse av evangeliet. Martin Modéus diskuterar försoningen i liturgin och visar hur det ökade nattvardsfirandet i Svenska kyrkan inneburit en ökad fokusering på synd, bekännelse och absolution. I spänninen mellan *kyrie* och *gloria* kan försoning utgöra en brygga. Jan Eckerdals avslutande kapitel berör förkunnelsen. Här görs hänvisningar till undersökningar bland Svenska kyrkans predikanter där två huvudtendenser observerats.

Detta är en bok som är behövlig av ett antal direkta orsaker, som att Svenska kyrkan nu tar fram en ny kyrkohandbok, att undersökningar bland kyrkans präster visar att förkunnare känner vilshenhet och motstånd mot att förkunna om försoningen. I Sverige har dessutom debatter om försoningen intensifierats de senare åren. Det finns också ett antal andra anledningar, som att vår värld fortsätter att trasas sönder av våld och konflikter, att vårt samhälle segregeras och att klimatkrisen ropar på lösningar. I samtidsdebatten har vi dessutom svårt att finna språk och verktyg mellan ”skyldig” och ”offer” och mellan antingen/eller. Det behövs tolkningar och praktik som står i försoningens tjänst. I detta utgör boken en resurs. Den ger en allmän introduktion till västerländsk teologisk mångfald, fördjupning i bibelteologi och ett antal tillämpningar.

Ett antal motiv och begrepp är särskilt hjälpsamma och värda att fördjupa sig i. Begreppet *katalage* (utbyte) som introduceras med hjälp av Karl Barth (s. 66–67) är ett sådant. Detta har bland annat utvecklats av teologen John de

Gruchy i andra böcker. Paul Tillichs delaktighetsmodell, Dorothee Sölles distinktion mellan ersätta och representera (s. 68–70), samt Marjorie Suchoskis analys av synd och förlåtelse i processteologisk belysning (s. 80–83) kan också vara tolkningsresurser i dag. Viktig är också den aktuella feministteologiska kritiken av språkets makt och tolkningar som idealiserar hjälplöshet, legitimerar våld och blandar samman kärlek och makt. Även argumentation om varför Guds bilden riskerar att fördunklas (s. 76–79).

Vi behöver också en förnyad teologisk diskussion om hopp och evigt liv i vår tid när många är oroade över jordens framtid. Bråkenhielms meditativa text där bland annat Elizabeth A. Johnsons och Niels Henrik Gregersens inkarnationsteologi presenteras är ett sådant bidrag. Här skisseras konturer till teologi som kan famna ”den biologiska existensens själva vävnad, naturens sammanhang [...] en sinnbild för Guds försonande medlidande med allt kännande liv och med den sociala konkurrensens offer” (s. 196). Även Wiréns text blir betydelsefull i ett alltmer mångreligiöst samhälle. Här får jag med mig ny kunskap om exempelvis muslimsk teologi som bör betraktas som omistlig när vi måste lära oss leva sida vid sida med syskon av annan tro. Jag utmanas också av Wikströms påståenden som att Gud ”inte finns” (s. 261).

Boken är tydligt framtagen inom ramen för Svenska kyrkans lära och liv och är därför (med nödvändighet?) tydligt präglad av densamma. Målgruppen verkar primärt vara präster. Teologiska kommittén hade möjligen tjänat på att bjuda in skribenter från andra traditioner än den egna och den historiska genomgången hade kunnat breddas med fler utblickar. Boken bör dock vara en god resurs för sitt sammanhang. Den utgör även ett viktigt bidrag utanför Svenska kyrkan och är förhoppningsvis ett verktyg i det arbete för försoning som världen så väl behöver.

Sofia Camnerin
TD, biträdande kyrkoledare i Ekumenia-
kyrkan, Stockholm

Jenny Ehnberg. *Globalization, Justice, and Communication: A Critical Study of Global Ethics*. Uppsala: Acta Universitatis Upsalien-sis. 2015. 275 s.

Jenny Ehnbergs doktorsavhandling börjar med att skissa upp olika perspektiv på globalisering, så som ekonomi, politik, migration och mänskliga rättigheter, men även globala institutioners roll. Detta leder henne vidare in på frågor om moral, etik och rättvisa. Hon argumenterar för att de moraliska implikationerna av globalisering påverkar både politik och ekonomi. Därför finns enligt Ehnberg behovet av en normativ modell för etisk global rättvisa och det är detta hennes studie undersöker närmre.

Hennes syfte är tredelat. Först undersöker hon olika teorier för global etik där hon analyserar bland annat idéer kring globalisering, global rättvisa och mänskliga rättigheter. Detta utmynnar i olika kriterier som hon menar tillsammans kan ligga till grund för en ”hållbar” global etik. Kriterierna använder hon sedan för att utvärdera fyra normativa modeller av global etik. Detta för att se vilken typ av normativ resonemang de utgör exempel på, deras epistemologiska grund, människosyn och den etiska teori som förespråkas. Slutligen formulerar hon egna konstruktiva förslag på hur en sådan hållbar modell för global rättvisa skulle kunna se ut.

Introduktionen fortsätter sedan med kortare diskussioner av de olika perspektiven på globalisering följt av metod (kritisk granskning) och en materialgenomgång. De fyra modeller som granskas är de politiska filosoferna Martha Nussbaums kapabilitetsmodell, Seyla Benhabibs modell om kosmopolitisk federalism samt den teologiska etikern David Hollenbachs modell för mänskliga rättigheter i förhållande till allmänhetens bästa och William Schweikers modell om teologisk humanism. Genom valet av modeller vill författaren skapa en bredd, då de alla ger uttryck för olika normativa resonemang och fokuserar olika perspektiv. I kapitlet som följer introduktionen får läsaren stifta bekantskap med en lång rad av olika teoretiker, filosofer och teologer. Det är många teorier som diskuteras i förhållande till de tidigare nämnda perspektiven